

Polityczny i ekonomiczny populizm. Konsekwencje dla sektora finansowego

dr hab. Lech Kurkliński prof. SGH
mgr Agnieszka Butor-Keler

Warszawa, Horyzonty bankowości, czerwiec 2019 r.

Populizm – geneza i etymologia

- Geneza – starożytny Rzym: – stronnictwo popularów (łac. *populares*) działające w interesie plebejuszów, sprzeciwiające się polityce dawnej arystokracji. Reprezentanci: Gajusz Mariusz, Juliusz Cezar.
- Etymologia:
 - łac. *populus* – lud
 - łac. *popularis* – przychylny ludowi
 - łac. *popularitatis* – schlebianie ludowi dla pozyskania popularności

Populizm – definicja

- „Ideologia skoncentrowana na cnotliwych i jednorodnych zwykłych ludziach przeciwko elitom i niebezpiecznym grupom „innych”, którzy przedstawiani są jako pozbawiający (lub próbujący pozbawić) suwerenny naród jego praw, wartości, dobrobytu, tożsamości i głosu.” (D. Albertazzi, D. McDonnell)
- „Ruch polityczny, wywołany niezadowoleniem z elit, pobudzeniem mas i takim stanem emocjonalnym, który ułatwia nawiązanie więzi między przywódcą a jego zwolennikami. Cechą charakterystyczną takiego ruchu jest popieranie go przez wiejski i miejski proletariats, będący jedynie wykonawcą zamierzeń przywódcy wywodzącego się ze społecznych wyżyn” (T. S. Di Tolla)

Cechy ruchów populistycznych

- Odwoływanie się do niezadowolenia społecznego i emocji
- Negowanie istniejącego stanu rzeczy
- Ekskluzywizm (antypluralizm) – przekonanie o słuszności poglądów jednej grupy politycznej
- Antyelitaryzm – MY „zwykli ludzie” ONI np. „arystokracja finansowa”
- Antyinstytucjonalizm – naruszenie rządów prawa i trwałych instytucji
- Demagogia i resentment
- Prezentowanie spiskowych teorii
- Kreowanie wroga np. imigranci, Żydzi
- Kluczowa rola przywódcy
- Ścisły związek z nacjonalizmem

Nacjonalizm ekonomiczny

- Priorytet dla interesów narodowych (np. „America first”)
- Odrzucanie internacjonalizacji
- Protekcjonizm gospodarczy
- Preferowanie (np. dotowanie, przejmowanie) krajowych podmiotów, niechęć do kapitału zagranicznego
- Podważanie, zmniejszanie roli instytucji międzynarodowych
- Podkreślanie roli państwa narodowego, etatyzm
- Etnocentryzm konsumencki
- Odrzucenie „Konsensusu waszyngtońskiego”

Pozytywne aspekty populizmu

- Zwiększenie uwagi na problemy „zwykłych ludzi”
- Zmniejszanie wykluczenia społecznego i rozwarstwienia społecznego
- Zwiększenie podstawowych praw pracowniczych
- Gwarancja minimum bezpieczeństwa socjalnego
- Ułatwienie dostępu do edukacji, służby zdrowia, wymiaru sprawiedliwości
- Wyrównywanie szans
- Umożliwienie awansu społecznego
- Wsparcie rodzin z dziećmi

Populizm – wyniki raportu

- Populizm wykorzystuje złożoność mechanizmów gospodarczych i politycznych, które są trudne do zrozumienia dla przeciętnego człowieka, proponując szybkie i proste rozwiązania problemów.
- Współcześni populiści na ogół wolą korzystać z nowych form komunikacji w celu obejścia ograniczeń tradycyjnych mediów; ich ulubionymi narzędziami są media społecznościowe. Dlatego też tak ważne (niepożądane) są dla nich próby uregulowania sfery cyfrowej.

Źródło: *Global Trends to 2030, Challenges and choices for Europe*,
European Strategy and Policy Analysis System

Progresywizm

Sposób postrzegania zmieniającej się rzeczywistości w sposób konsekwentny i nieodwracalny lub (w myśleniu potocznym) wiara w postęp, wyrażająca się w przekonaniu o zmierzaniu świata do jakiegoś określonego celu.

Progresywizm ma związek z racjonalistyczną koncepcją rozwoju społeczeństwa czyli przekonaniem, że postęp można osiągnąć w życiu społecznym za pomocą środków politycznych i edukacji.

Populizm	Progresywizm
Odwołuje się do emocji	Odwołuje się do rozsądku
Nastawiony na korzyści indywidualne	Nastawiony na korzyści społeczne
Cechuje go brak zaufania do systemu	Cechuje się zaufaniem do systemu
Koncentruje się na możliwych zagrożeniach	Koncentruje się na korzyściach z postępu
Jest nieufny wobec rządu i biznesu	Traktuje rząd i biznes jako uczestników wspólnych działań dla dobra społeczeństwa
Postrzega problemy w paradygmacie „MY kontra ONI”	Problemy postrzega jako okazję do współpracy różnych grup

Źródło: R. D. Atkinson, D. Castro, and A. McQuinn, *How Tech Populism is Undermining Innovation*, ITIF, 2015

Populizm – ogólne skutki ekonomiczne

- Wzrost interwencjonizmu i protekcjonizmu państwowego
- Eksponowanie narodowej suwerenności – osłabienie międzynarodowej kooperacji, przepływu kapitału, inwestycji, wymiany handlowej
- Preferowanie „swojego” biznesu
- Wzrost wydatków publicznych – powiększanie się deficytu budżetowego
- Presja inflacyjna
- Zagrożenie dla niezależności banków centralnych
- Niestabilność rynków finansowych
- Dramatyczny wzrost ryzyka politycznego

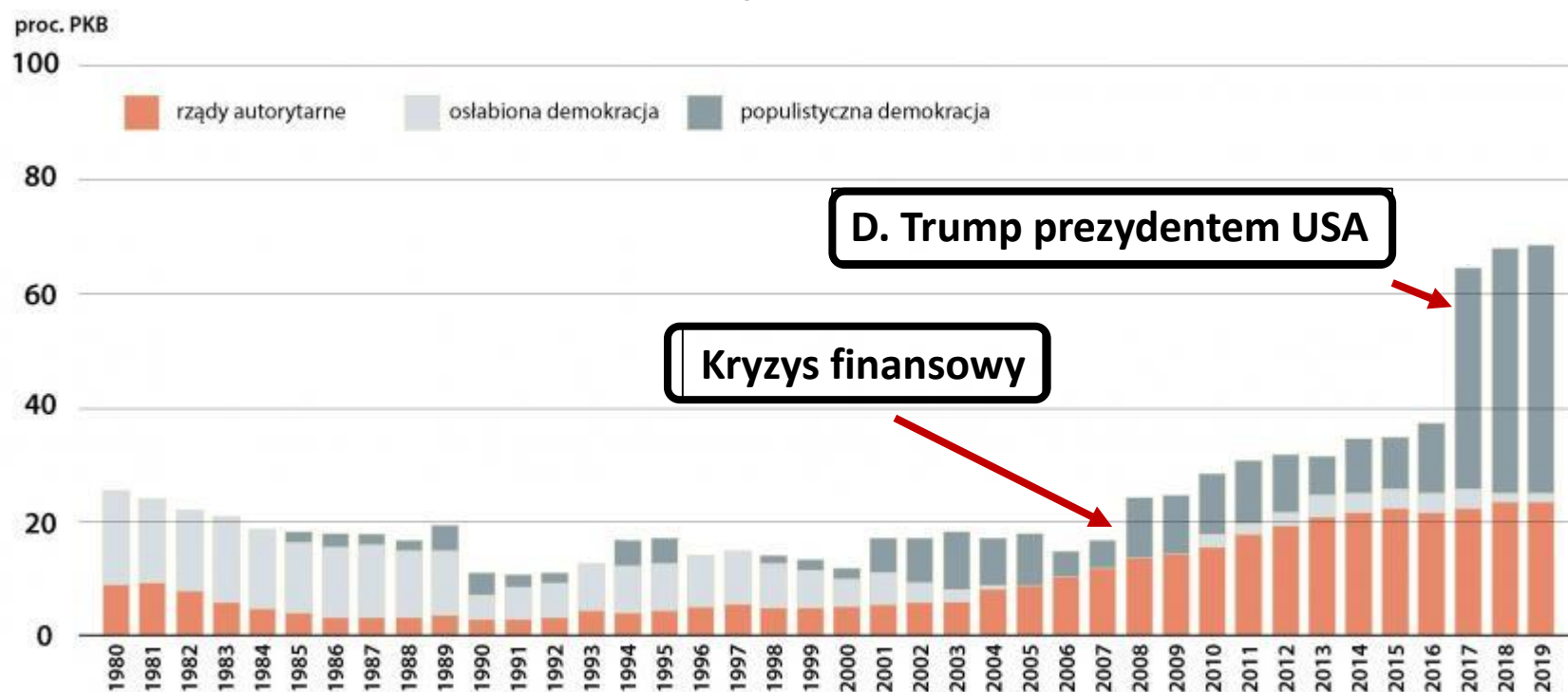
Populizm – ogólne skutki ekonomiczne

- Niepewność i zmienność polityk gospodarczych, stanów gospodarek
- Obawy inwestorów o zwrot z inwestycji, oczekiwania kompensaty za wyższe ryzyko
- Obawy o wybuch „zimnej” lub „gorącej” wojny
- Wpływ na sferę cyfrową (populizm technologiczny) – osłabienie innowacyjności i postępu
- Osłabienie zaufania w sferze publicznej i gospodarczej
- Wzrost niestabilności instytucjonalnej

Populizm obecnie

PKB państw G- 20

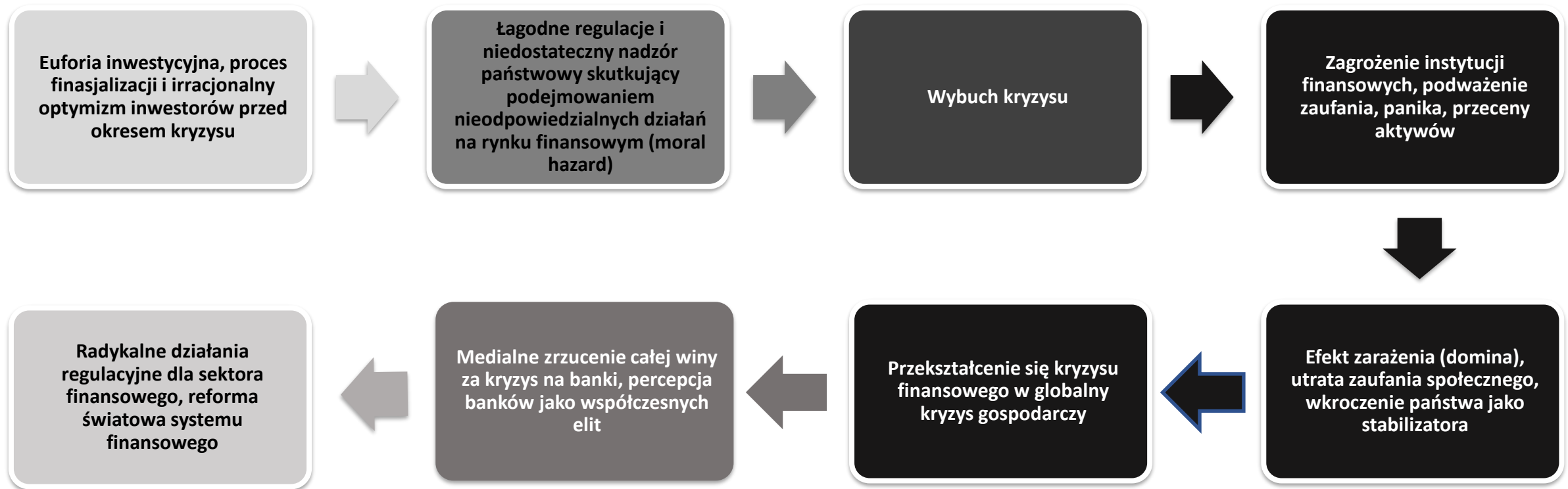

Źródło: Bloomberg Economics

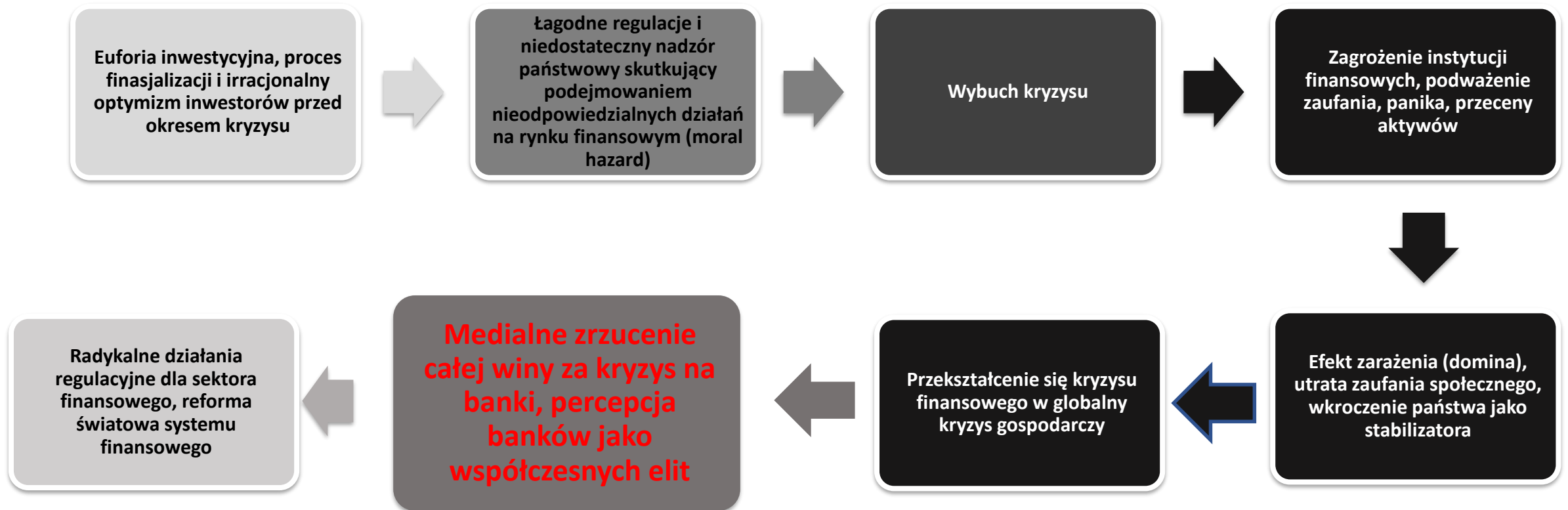
Czynniki sprzyjające populizmowi

- Narastające zagrożenia (bezpośrednio odczuwalne np. ataki terrorystyczne) – potrzeba bezpieczeństwa
- Zróżnicowane skutki globalizmu
- Transformacja systemu społeczno-gospodarczego (np. państwa postkomunistyczne)
- Wzrost niestabilności (politycznej i ekonomicznej)
- Rozwarstwienie społeczne
- Poczucie niesprawiedliwości społecznej
- Korupcja i egoizm elit
- **Kryzysy**

Przebieg kryzysu 2007+

Przebieg kryzysu 2007+

Reakcje na kryzys 2007+

Diagnoza - rola wielkich banków – propozycje rozbicia ich na mniejsze podmioty

Praktyczne obarczanie wszystkich banków komercyjnych winą za kryzys

Propozycje wyborcze wprowadzenia nowych podatków bankowych na świecie (na pokrycie ryzyka, na rzecz budżetu)

Traktowanie banków jako podmioty nadmiernie uprzywilejowane

Populizm a sektor finansowy

- Interwencjonizm państwowy – ważnym aspektem działalności
- Zwiększone niebezpieczeństwo częstych zmian reguł gry, głównie motywowanych politycznie
- Marginalizacja profesjonalnej oceny skutków regulacji
- Zagrożenie „zimną” lub „gorącą” wojną – szczególna wrażliwość na cyberbezpieczeństwo
- Zmiany kulturowe – wymóg stosowania podejścia agile’owego
- Wzrost ryzyka na rynkach wschodzących – zmniejszenie szans na wsparcie ze strony multiratelarnych instytucji finansowych

Populizm a sektor finansowy

- Nacisk na dalsze zwiększanie buforów kapitałowych i płynnościowych
- Wzrost ryzyka rynkowego - zwiększone opłaty za jego pokrycie
- Wzrost ryzyka kontrpartnera
- Nacisk na produkty zwiększające ochronę przed zmiennością rynków
- Zmniejszenie zainteresowania produktami, inwestycjami długoterminowymi
- Niska atrakcyjność inwestycyjna instytucji finansowych
- Wzrost inflacji – nacisk na wzrost stóp procentowych i ich polityczne blokowanie

Populizm a sektor finansowy

- Rynek nieruchomości – podwyższone ryzyko kryzysu
- Bałkanizacja bankowości – rozluźnianie międzynarodowej kooperacji regulatorów i nadzorców
- Wzrost znaczenia arbitrażu regulacyjnego
- Zmniejszenie znaczenia kredytowania transgranicznego
- Osłabienie *trade finance*
- Spadek zainteresowania zagranicznymi inwestycjami bezpośrednimi i portfelowymi (w tym inwestowania w długi innych państw)
- Ograniczanie się do rynku krajowego – osłabienie konkurencji

Dziękujemy za uwagę